

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel, 02.05.2006
KOM(2006) 187 lõplik

**KOMISJONI ARUANNE
NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE,**

**mis põhineb nõukogu 19. juuli 2002. aasta inimkaubanduse vastu võitlemist käsitleva
raamotsuse artiklil 10**

{SEK(2006) 525}

SISUKORD

1.	SISSEJUHATUS.....	3
1.1.	Taust.....	3
2.	RAAMOTSUSE HINDAMISE MEETOD JA KRITEERIUMID	4
2.1.	Euroopa Liidu lepingu artikli 34 lõike 2 punkti b kohased raamotsused.....	4
2.2.	Hindamiskriteeriumid	4
2.3.	Hindamise taust.....	5
3.	HINNANG	5
4.	KOKKUVÕTE.....	8

1. SISSEJUHATUS

1.1. Taust

Nõukogu 19. juuli 2002. aasta raamotsuse (inimkaubanduse vastu võitlemise kohta, edaspidi 'raamotsus') artikli 10 lõike 2 kohaselt peab komisjon koostama kirjaliku aruande meetmete kohta, mida liikmesriigid on kõnealuse raamotsuse nõuete täitmiseks võtnud.¹

Kõnealuse artikli lõikes 1 kohustatakse liikmesriike rakendama raamotsuse täitmiseks vajalikke meetmeid 1. augustiks 2004. Artikli lõike 2 kohaselt tuleb liikmesriikidel samaks kuupäevaks edastada nõukogu peasekretariaadile ja komisjonile nende õigusnormide tekst, millega nimetatud raamlepingust tulenevad kohustused võetakse üle riikide õigusesse. Nõukogu peaks kõnealuse teabe ja komisjoni kirjaliku aruande põhjal andma 1. augustiks 2005 hinnangu, millises ulatuses on liikmesriigid võtnud kõnealuse raamotsuse järgimiseks vajalikke meetmeid.

Käesoleva aruande väärtus ja täpsus oleneb suurel määral liikmesriikide komisjonile edastatud teabe kvaliteedist ja täpsusest. Komisjon tuletas oma 29. juulil 2004. aastal saadetud kirjas liikmesriikidele meelde nende kohustust asjaomane teave edastada.

Sellele vaatamata olid 1. augustiks 2004 ainult neli liikmesriiki (Prantsusmaa, Soome, Küpros ja Austria) komisjoni raamotsuse täitmiseks võetud meetmetest teavitanud. Veebruariks 2005 olid viisteist liikmesriiki (lisaks eespool mainitutele ka Saksamaa, Eesti, Tšehhi Vabariik, Malta, Hispaania, Kreeka, Läti, Ungari, Slovaki Vabariik, Rootsi ja Ühendkuningriik) komisjonile asjakohase teabe edastanud. Itaalia, Madalamaad ja Sloveenia vastasid enne 2005. aasta maid, Taani 13. juulil 2005 ning Belgia 29. septembril 2005. Kuigi Poola esitas teabe 4. jaanuaril 2006, sisaldab aruanne ainult piiratud ulatuses teavet meetmete kohta, mida Poola on raamotsuse rakendamiseks võtnud.

2005. aasta lõpuks ei olnud neli liikmesriiki (Portugal, Luksemburg, Iirimaa ja Leedu) esitanud komisjonile andmeid raamotsuse rakendamise kohta või olid esitatud andmed ainult esialgsed. Seetõttu ei võeta käesolevas aruandes rakendusmeetmete analüüsimisel nimetatud liikmesriike arvesse.

Kuigi rakendussätete teksti edastamise tähtaeg oli 1. august 2004, on käesolevas aruandes võimaluste piires arvesse võetud kuni 2006. aasta jaanuari lõpuni edastatud andmeid.

Seega tehakse käesolevas aruandes kokkuvõtte ülevõtmise seisust nende õigusaktide põhjal, mis olid jaanuariks 2006 komisjonile edastatud. Käesolevale aruandele lisatud komisjoni töödokument sisaldab üksikasjalikku analüüsi riiklikest meetmetest, mida liikmesriigid on raamotsuse rakendamiseks võtnud.

¹ ELT L 203 – 1. august 2002

2. RAAMOTSUSE HINDAMISE MEETOD JA KRITEERIUMID

2.1. Euroopa Liidu lepingu artikli 34 lõike 2 punkti b kohased raamotsused

Raamotsuse aluseks on Euroopa Liidu asutamisleping, eriti selle artikkel 29, artikli 31 punkt e ja artikli 34 lõike 2 punkt b.

Juriidilise dokumendina on raamotsus kõige lähedasem direktiivile.² Mõlemad õigusaktid on liikmesriikidele saavutatava eesmärgi suhtes siduvad, kuid jätavad riigi ametiasutustele rakendamise vormi ja meetodite valikul vabad käed. Raamotsustel puudub siiski otsene õiguslik mõju. Komisjonil ei ole juriidilist õigust pöörduda Euroopa Kohtusse, et nõuda raamotsuse liikmesriikide õigusesse ülevõtmist, vähemalt mitte Euroopa õiguse praeguses arengustaadiumis. Euroopa Kohus võib siiski teha otsuse liikmesriikidevahelistes vaidlustes, mis käsitlevad raamotsuse tõlgendamist või kohaldamist (kaasa arvatud ülevõtmine). Kõnealuse õiguse võimalik kasutamine eeldab konkreetseid asjaolusid, mille esitamisel võib komisjoni aruanne abiks olla.

2.2. Hindamiskriteeriumid

Selleks et objektiivsete kriteeriumite alusel hinnata, kas liikmesriik on raamotsuse täiel määral rakendanud, saab kasutada mõningaid direktiivide jaoks välja töötatud üldkriteeriume, mida tuleks *mutatis mutandis* kasutada ka raamotsuste puhul:

1. Saavutatava tulemuse jaoks tuleb valida vorm ja meetodid, mis direktiivi eesmärgi silmas pidades tagavad selle tulemusliku toimimise.³
2. Iga liikmesriik on kohustatud rakendama direktiive viisil, mis vastab selguse ja õiguskindluse nõuetele, ning võtma direktiivi sätteid üle siduvasse riiklikesse õigusaktidesse.⁴
3. Ülevõtmine ei tähenda tingimata, et riigi õigusaktis kasutatakse täpselt sama sõnastust kui direktiivis. Seega võivad näiteks asjakohased juba kehtestatud meetmed osutuda piisavaks, kui sellega on direktiivi täiel määral rakendamine piisavalt selgel ja täpsel viisil tagatud.⁵
4. Direktiivid tuleb rakendada neis ettenähtud aja jooksul.⁶

Mõlemat liiki õigusaktid on siduvad 'saavutatavate tulemuste suhtes'. Saavutatavaid tulemusi võib määratleda kui õiguslikku või tegelikku olukorda, mis vastab tulemustele, mida kõnealune õigusakt Euroopa Liidu lepingu kohaselt peaks tagama.⁷

² Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikkel 249.

³ Vt direktiivide rakendamist käsitlev pretsedendiõigus: kohtuasi 48/75 Royer, [1976]EKL, punkt 497, lk 518.

⁴ Vt direktiivide täitmist käsitlev pretsedendiõigus: kohtuasi 239/85 komisjon vs Belgia, [1986] EKL, punkt 3645, lk 3659. Vt ka kohtuasi 300/81 komisjon vs Itaalia, [1983] EKL, punkt 449, lk 456.

⁵ Vt direktiivide täitmist käsitlev pretsedendiõigus, näiteks kohtuasi 29/84 komisjon vs Saksamaa, [1985] EKL, punkt 1661, lk 1673.

⁶ Vt direktiivide täitmist käsitleva pretsedendiõiguse olulised näited, näiteks: kohtuasi 52/75 komisjon vs Itaalia, [1976] EKL, punkt 277, lk 284. Vt ka komisjoni ühenduse õiguse täitmise kontrollimise aastaaruanded, näiteks KOM (2001) 309 lõplik.

Hinnang sellele, millises ulatuses on liikmesriigid raamotsust täitnud, põhineb võimalusel eespool viidatud kriteeriumidel.

2.3. Hindamise taust

Üks esialgne märkus käsitleb hindamisaruande õiguslikku tausta ja järelmeetmeid. Nagu juba märgitud, on komisjonil esimese samba raames võimalus algatada liikmesriigi suhtes rikkumismenetlusi. Kuna Euroopa Liidu lepingu raames selline võimalus puudub, erineb käesolev aruanne oma eesmärgi ja iseloomu poolest aruandest, mis kajastab esimese samba direktiivi täitmist liikmesriikides. Kuna komisjon osaleb täiel määral kolmanda samba⁸ alla kuuluvate küsimuste käsitlemisel, on kohane teha talle ülesandeks rakendusmeetmete hindamine. See omakorda võimaldab nõukogul hinnata, millises ulatuses on liikmesriigid käesoleva raamotsuse täitmiseks vajalikke meetmeid rakendanud.

Teine esialgne märkus käsitleb reguleeritava valdkonna eripära. Raamotsuse eesmärk on võidelda inimkaubandusega ning kehtestada karistuste ühtlustamise miinimumtase.

Pärast seda, kui nõukogu kiitis 1997. aastal heaks ühismeetme, mis käsitleb inimkaubanduse ja laste seksuaalse ekspluateerimise vastase võitluse meetmeid,⁹ on nii riiklikul kui ka piirkondlikul tasandil tehtud algatuste arv kasvanud märkimisväärselt. Nii Viini tegevuskavas¹⁰ kui ka Euroopa Ülemkogu Tampere kohtumisel¹¹ leiti, et on vaja ette näha lisasätted, millega täiendavalt reguleerida kriminaalõiguse ja kriminaalmenetluse teatavaid aspekte.

Käesoleva raamotsuse eesmärk on täiendada olemasolevaid inimkaubanduse vastast võitlust käsitlevaid õigusakte.

Kuigi hinnang käsitleb igat artiklit eraldi, ei saa neid tingimata vaadelda üksteisest lahus olevatena. Kui mingi artikli või selle osa nõudeid ei täideta või täidetakse vaid osaliselt, avaldab see mõju ka teistele sellega seotud sätetele, mida isoleerituna käsitledes võidakse lugeda raamotsuse nõuetega kooskõlas olevaks, ning see mõjutab süsteemi tervikuna. Hinnangu andmisel tuleks võimaluste piires arvestada liikmesriikide üldise kriminaalõigusliku taustaga.

3. HINNANG

Raamotsuse eesmärk on ühtlustada liikmesriikide õigusakte, mis käsitlevad kriminaalõiguse valdkonnas tehtavat inimkaubanduse vastase võitlusega seotud politsei- ja õiguskooostööd. Lisaks sellele võetakse raamotsusega kasutusele ühine Euroopat hõlmav sätete raamistik, mida kohaldatakse selliste küsimuste suhtes nagu kuritegelikuks tunnistamine, karistused ja muud sanktsioonid, raskendavad asjaolud, kohtualluvus, vastutusele võtmine ning ohvrite kaitse ja abistamine.

⁷ Vt PJG Kapteyni ja Verloren van Themaati '*Introduction to the Law of the European Communities*', kolmas trükk, 1998, lk 328.

⁸ Euroopa Liidu lepingu artikli 36 lõige 2.

⁹ ELT L 63 4.3.1997, lk 2.

¹⁰ ELT C 19, 23.1.1999, lk 1.

¹¹ http://europa.eu.int/council/off/conclu/oct99/oct99_en.htm

Sellega seoses peab märkima, et mitte kõik liikmesriigid ei ole komisjonile edastanud kõiki rakendussätete tekste. Seetõttu põhinevad tegelike tulemuste hindamine ja selle põhjal tehtud järeldused mõnikord mittetäielikul teabel. Komisjon ei ole saanud näiteks Iirimaa, Luksemburgilt, Portugalilt ega Leedult mingisugust teavet raamotsuse rakendamise kohta.

Samuti tuleks märkida, et liikmesriikide õigussüsteemid võivad märkimisväärselt erineda ning paljudel juhtudel ei ole õiguslikud mõisted ja väljendid alati lihtsalt võrreldavad. Õigusaktide olemasolu ei taga alati täielikku rakendamist – küsimus on ka selles, millisel määral riiklikud kohtud ja/või ametiasutused selliseid õigusakte rakendavad ja millises vaimus nad seda teevad. Arvestades edastatud teabe iseloomu, ei pruugi komisjonil tingimata olla piisavat teavet sellise rakendamise hindamiseks.

Artikkel 1

Artikliga 1 määratletakse inimestega kauplemine tööalase või seksuaalse eksploateerimise eesmärgil. Liikmesriigid peavad tunnistama kriminaalseks isikute mis tahes vormis värbamise, transportimise, üleviimise või majutamise ja mis tahes muu kõnealuse määratluse kohase kohtlemise. Seega peaks olema karistatav igasugune kriminaalne tegevus, millega kuritarvitatakse isiku füüsilist või vaimset kaitsetust.

Kõnealuses punktis peegeldavad peaaegu kõigi liikmesriikide õigusaktid raamotsuse sätteid. Tundub, et valdav enamik liikmesriike täidab artikli 1 tingimusi ja seega vastab raamotsuse nõuetele. Kõik liikmesriigid on kindlaks määranud inimkaubandusega seotud süüteod, kuigi need erinevad riigiti metodoloogiliste erinevuste tõttu. Lisaks sellele ei ole ohvri eksploateerimisega nõusolek¹² oluline, kui kasutatud on selliseid vahendeid nagu pettus, sunnimeetodid jne. Mõnede liikmesriikide õigusaktid vastavad otseselt artikli 1 lõikele 2 (Saksamaa, Belgia, Itaalia, Läti, Rootsi, Slovakkia, Austria, Malta, Prantsusmaa ja Madalmaad).

Siiski ei leidu komisjonile edastatud dokumendi põhjal ühtki raamotsuses määratletud süütegu Poola ja Eesti õigusaktides.

Artikkel 2

Vastavalt komisjonile edastatud teabele on enamik liikmesriike lihtsalt viidanud oma kriminaalõiguses olemasolevatele süüteost osavõtu ja süüteokatse üldeeskirjadele. Mõned liikmesriigid ei esitanud üksikasjalikku teavet süüteo kaasaaitamist käsitlevate õigusaktide kohta. Nad märkisid oma edastatud dokumentides, et nende sätted käsitlevad süüteo kaasaaitajaid (Taani, Läti, Slovakkia ja Eesti). Küpros ja Soome ei esitanud komisjonile süüteo kihutamist käsitlevat teavet. Kreeka ja Sloveenia ei edastanud komisjonile raamotsuse artiklit 2 käsitlevat teavet. Kokkuvõttes on kõnealune raamotsuse nõue täidetud enamikul juhtudel, kuigi ainult mõnel liikmesriigil on kõnealust teemat käsitlevad erisätted. Tavaliselt on liikmesriikidel süüteo kihutamist, kaasaaitamist ja süüteokatseid käsitlevad üldsätted, mida kohaldatakse ka inimkaubandusega seotud süütegude suhtes.

Artikkel 3

Inimkaubandus on raske kuritegu, mis pannakse toime tihti eriti kaitsetute isikute suhtes, ning seda tuleb karistada tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate karistustega. Inimkaubanduse

¹² Nõukogu raamotsuse 2002/69/JSK artikli 1 lõige 2

vastu tuleb võidelda mitte ainult individuaalsete riiklike meetmetega, vaid tervikliku lähenemisega, millega kehtestatakse kõikides liikmesriikides süüteo kesksete elementide ühismääratlus. Erilist tähelepanu tuleb pöörata raskendavatel asjaoludel toimepandud süütegude karistustele, näiteks juhul, kui ohvri elu on ohustatud või kui ohvri suhtes on kasutatud rasket vägivalda. Küsimusele, kas liikmesriikide rakendatavad kriminaalkaristused on piisavalt tõhusad ja hoiatavad, võib vastata jaatavalt. Enamikul juhtudel on liikmesriigid inimkaubandusega seotud süütegude suhtes kehtestanud ranged maksimumkaristused, seda eriti süütegude suhtes, mis on toimepandud raskendavatel asjaoludel; mõnel juhul on karistuseks eluaegne vanglakaristus. Vastavalt raamotsuse artikli 3 lõike 2 punktile b on liikmesriikidel seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil toimepandud süütegude jaoks ohvri vanusest sõltuvalt erinevad karistused. Siiski võib küsida, kas kõiki laste suhtes toimepandud inimkaubandusega seotud süütegeid (kaasa arvatud tööjõu ekspluateerimiseks korraldatav inimkaubandus ning kõiki alla 18aastaseid ja mitte ainult lapsealisi isikuid hõlmavad süüteod) tuleks pidada raskendavatel asjaoludel toimepanduteks. Selline terviklik lähenemine tagaks laste parema kaitse ja oleks rohkem kooskõlas *1989. aasta lapse õiguste konventsiooniga*,ⁱ mis on tähtsaim lapse õigusi käsitlev rahvusvaheline dokument ning mis sisaldab lastekaubandustⁱⁱ käsitlevaid sätteid ja mida kohaldatakse kõigi alla 18aastaste laste suhtes.

Artiklid 4 ja 5

Raamotsusega võetakse kasutusele paralleelselt füüsiliste isikute vastutusega ka juriidiliste isikute vastutuse kontseptsioon. Juriidilisi isikuid peetakse vastutavaks süütegude eest, mille on nende kasuks toime pannud iseseisvalt või juriidilise isiku organi liikmena tegutsenud isik või isik, kellel on otsuse tegemise õigus. Juriidilistele isikutele kohaldatavad karistused on *tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad*, need hõlmavad kriminaalõiguslikke ja muid trahve ning muid võimalikke karistusi, näiteks ajutine või alaline äritegevuse keeld, õiguslik likvideerimismeede või riiklike hüvitiste saamise õigusest ilmajätmine. Enamiku liikmesriikide õigusaktides on sätestatud juriidiliste isikute karistamise võimalus kriminaal- või haldusmeetmete kaudu. Ainult Tšehhi Vabariigi, Läti ja Slovaki Vabariigi õigusaktid välistavad juriidiliste isikute kuritegude eest vastutusele võtmise. Raamotsuse artikliga 5 on sätestatud, et juriidiliste isikute suhtes kohaldatavateks miinimumkaristusteks on kriminaalõiguslikud või muud trahvid. Tundub, et artikleid 4 ja 5 on selles suhtes suures osas kohaldatud.

Artikkel 6

Eeldatavasti on kõik liikmesriigid suutelised täitma selle artikli nõudeid seoses territoriaalsuse põhimõtte rakendamisega vastavalt artikli 6 lõike 1 punktile b. Ekstraterritoriaalse jurisdiktsiooni puhul on enamikul liikmesriikidel kas juba olemas või kavandamisel eeskirjad, mis erinevas ulatuses hõlmavad isiku aktiivsuse ja passiivsuse põhimõtteid, nagu seda on nõutud artikli 6 lõike 1 punktides b ja c. Tundub, et valdav enamus liikmesriikidest kehtestab jurisdiktsiooni süütegude üle, mida vastavalt artikli 6 lõike 1 punktile b panevad välismaal toime nende endi kodanikud. See on erilise tähtsusega selle poolest, et inimkaubandusel on tihti riikidevaheline mõõde. Ebaselgem on üldine olukord seoses nõukogu raamotsuse artikli 6 lõike 1 punktiga c, mis käsitleb jurisdiktsiooni süütegude korral, mis on toime pandud liikmesriigi territooriumil asuva juriidilise isiku kasuks. Mõned liikmesriigid, nagu näiteks Ühendkuningriik, on sätte rakendanud. Teised liikmesriigid, nagu näiteks Taani, on otsustanud jurisdiktsiooni eeskirja mitte kohaldada juhul, kui süütegu on pandud toime väljaspool nende territooriumi, ja on teatanud sellest komisjonile kooskõlas artikli 6 lõikega 2

ja artikliga 4. Ka Ungari ei kehtesta vastavalt artikli 6 lõike 1 punktile c oma jurisdiktsiooni, kuigi juriidiliste isikute vastutus on Ungari õigusaktidega üldiselt reguleeritud.

Artikkel 7

Artikliga 7 on reguleeritud kaks erinevat küsimust: esiteks on kõnealuses artiklis sätestatud, et inimkaubandusega seotud süüteod ei sõltu ohvri esitatud tunnistustest või süüdistusest. Tundub, et üldiselt liikmesriigid järgivad nimetatud nõuet. Teiseks kohustatakse artikliga 7 liikmesriike andma ohvritele, eriti lastele, asjakohast kaitset ja abi. See on põhiliselt seotud nõukogu 15. märtsi 2001. aasta raamotsuse 2001/220/JSK (ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses) rakendamisega. Siiski on ainult mõned liikmesriigid saatnud komisjonile artikli 7 rakendamisega seotud asjakohast teavet. Seega on rakendamise kõnealust aspekti raske hinnata.

Artikkel 8

Raamotsuse ülevõtmise kohta Gibraltaril ei ole komisjon konkreetset teavet saanud.

4. KOKKUVÕTE

Tuleks märkida, et mitte kõik liikmesriigid ei ole komisjonile edastanud rakendussätete kõiki asjakohaseid tekste õigeaegselt. Seetõttu põhinevad aruande tulemuste hindamine ja järeldused mõnikord mittetäielikul teabel.

Edastatud teabe põhjal tundub, et liikmesriigid on nõukogu raamotsusega püstitatud nõuded suures osas täitnud – seda tänu juba olemas olnud riiklikele õigusaktidele või uute ja spetsiifiliste õigusaktide rakendamise kaudu. Juhtudel, kus ilmneb, et nõukogu raamotsust ei ole riiklikes õigusaktides jõustatud, kutsub komisjon asjaomaseid liikmesriike olukorda võimalikult kiiresti rakendusaktide vastuvõtmise kaudu parandama.

Sellegipoolest on nõukogu raamotsuse tulemusena liikmesriikide kriminaalõiguses nüüd üldiselt konkreetset sätet, millega võimaldatakse seksuaalse ja tööalase eksploateerimise eesmärgil toimuva inimkaubanduse eest vastutusele võtta ja nähakse ette tõhusad proportsionaalsed ja hoiatavad karistused. Eriti ranged karistused on ette nähtud raskendavatel asjaoludel toimepandud süütegude puhul. Teisalt aga erinevad karistuste raskusastmed liikmesriigiti märkimisväärselt ja komisjon peab võib-olla välja selgitama karistuste ühtlustamise vajaduse. Üldiselt ei olnud liikmesriikidel vajadust oma riiklike õigusakte nõukogu raamotsuse artikli 6 järgimiseks parandada, sest olemasolevad meetmed olid juba paigas. Üldisemalt rääkides järgivad liikmesriigid raamotsuse artikli 7 lõiget 1, kuid edasist uurimist võivad nõuda kaitse- ja abimeetmed, sest komisjonini on jõudnud ainult piiratud teave artikli 7 lõigete 2 ja 3 rakendamise kohta.

Kaitsetuid ohvreid käsitlevat teavet on komisjonini jõudnud jällegi ainult piiratud määral ning seetõttu on kõnealuses küsimuses võimatu anda ka ammendavat hinnangut. Koosõlas nõukogu 1.-2. detsembril 2005 heakskiidetud tegevuskavaga jätkab komisjon kriminaalmenetlustega seotud kaitsetuid ohvreid käsitlevate õigusaktide väljatöötamist. Selle saavutamiseks vajab komisjon täiendavat teavet liikmesriikide asjaomaste õigusaktide kohta. Lisaks sellele peab komisjon võib-olla koguma teavet, mis peegeldaks ohvriabiga tegelevate asutuste või organisatsioonide seisukohti, et võimalikult objektiivselt hinnata raamotsuse mõju ohvrite toetamise ja abistamisega seotud tegevusele. Lõpetuseks tuleks märkida, et

pärast seda, kui aruanne nõukogu 22. detsembri 2003. aasta raamotsuse (laste seksuaalse eksploateerimise ja lasteporno vastase võitluse kohta)¹³ kohta on esitatud (aruande rakendamise tähtaeg oli 20. jaanuar 2006), võib komisjon esitada täpsema pildi inimkaubandusega seotud õigusaktide rakendamise kohta liikmesriikides. Kõnealust pilti täpsustab veelgi aruanne nõukogu raamotsuse 2002/946/JSK (millega tugevdatakse karistusõiguslikku raamistikku, et tõkestada ebaseaduslikule piiriületamisele, läbisõidule ja elamisele kaasaaitamist) ja direktiivi 2004/81/EÜ (elamisloa väljaandmise kohta kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kes on olnud seotud ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamisega, kuid teevad pädevate asutustega koostööd) kohaldamise kohta, mille komisjon peab esitama 6. augustiks 2008 (direktiivi artikkel 16).

ⁱ Staatust ja ratifitseerimist käsitlev üksikasjalikum teave ÜRO inimõiguste ülemvoliniku (<http://www.unhcr.ch/html/menu2/6/crc/treaties/crc.htm>) või UNICEFi (<http://www.unicef.org/crc/crc.htm>) veebisaidil.

ⁱⁱ Lapse õiguste konventsiooni kohaselt ei ole lapsed ainult kaitset vajavad ohvrid (reaalsed või potentsiaalsed), vaid neil on ka õigused, mis on lapse õiguste konventsiooniga selgelt sätestatud: lapse huvidega arvestamine (artikkel 3); mittediskrimineerimise põhimõte (artikkel 2); osalemisõigus (artikkel 12); õigus ellujäämisele ja arengule (artikkel 6). Vastavalt lapse õiguste konventsiooni artiklile 12 tuleb lapse arvamust kooskõlas tema vanuse ja küpsusega arvestada. Lapse õiguste konventsioon sisaldab erisätteid (artiklid 32, 33, 34, 35 ja 36), mis käsitlevad eksploateerimist, kuritarvitamist ja inimkaubandust. Eksploateerimise määratluse puhul sätestab lapse õiguste konventsioon lapse õiguse olla kaitstud majandusliku eksploateerimise eest ja töö eest, mis on ohtlik, üle jõu käiv või kahjustab tema arengut või segab õppimist või kahjustab lapse tervist või füüsilist, hingelist, vaimset, moraalset või sotsiaalset arengut, ja mis tahes vormis seksuaalse eksploateerimise ja kuritarvitamise eest, eriti laste eksploateerimise eest prostitutsioonis või pornograafias. Muud asjaomased artiklid sisaldavad perekondlikust miljööst ilma jäetud laste õigust kaitsele (artikkel 20) ja kinnipidamise mittekasutamine (artikkel 37).

¹³ ELT L 13 20.1.2004, lk 44.